

Opgave 1 Onzinwerk

Een van de eerste vragen die mensen stellen als ze elkaar leren kennen is: wat doe je voor werk? We definiëren onszelf vaak in termen van ons werk.

Volgens onderzoeker David Graeber bestaat een belangrijk deel van het werk van veel mensen echter uit bullshit, onzin. Hij geeft het voorbeeld van Kurt die wordt ingeschakeld bij verhuizingen van het Duitse leger. Voor het verhuizen van computerapparatuur huurt het leger een IT-bedrijf in. Het IT-bedrijf geeft de opdracht aan een logistiek bedrijf. En dat logistiek bedrijf schakelt vervolgens weer een personeelsbedrijf in. Dat personeelsbedrijf stuurt Kurt om een computer te verplaatsen:

tekst 1

Ik krijg een e-mail: “Kom op tijdstip B naar barak C.” Ik rijd naar de barakken, ik laat de coördinator weten dat ik ben aangekomen, vul een formulier in, koppel de computer los, stop de computer in een doos, plak de doos dicht, vraag iemand van logistiek om de doos naar de kamer verderop te dragen, maak de doos weer open, vul nog een formulier in, sluit de computer aan, bel de coördinator om door te geven hoelang ik er werk aan heb gehad, laat enkele mensen de boel aftekenen, stuur alle paperassen naar de coördinator en word betaald.

bron: David Graeber – Bullshit Jobs – 2018

- 2p 1 Tekst 1 gaat over arbeidsdeling. Adam Smith is hier voorstander van. Leg met een voorbeeld uit dat Smith voorstander is van arbeidsdeling. Leg vervolgens met tekst 1 uit wat volgens Smith het negatieve gevolg is van verregaande arbeidsdeling.

Veel mensen halen de betekenis van hun werk uit de mogelijkheid om zichzelf te kunnen ontplooien. Graeber definieert onzinwerk als ‘een vorm van betaald werk waarvan de werknemer het bestaan niet kan rechtvaardigen’.

Neem bijvoorbeeld Lilian die ‘Digital Product Project Manager’ is. Doordat haar leidinggevende niet goed heeft nagedacht over Lilians functie, heeft zij bijna niets te doen. Lilian vindt haar werk demotiverend, ze zou haar talenten het liefst via haar werk verder ontplooien maar dat kan niet in een baan waarin ze niets te doen heeft en zelfs haar baas niet goed weet wat haar functie inhoudt.

Voor Lilian is werk betekenisvol als je daarin jezelf kunt ontplooiën.
Volgens Georg Hegels opvatting van arbeid is individuele zelfontplooiing niet voldoende voor betekenisvol werk.

- 2p **2** Leg Hegels kritiek op de atomaire vrijheidsopvatting uit.
Leg vervolgens met Hegels opvatting van arbeid uit dat individuele zelfontplooiing volgens Hegel niet voldoende is voor betekenisvol werk.

Graeber stelt dat we ons tegenwoordig een leven zonder werk nauwelijks kunnen voorstellen. We doen liever zinloos werk dan geen werk.
De huidige maatschappelijke waardering van betaald werk is niet altijd zo geweest. In Plato's ideale staat bijvoorbeeld is werk geen doel op zich.

- 2p **3** Leg uit wat bij Plato het verband is tussen de ideale staat en de driedeling van de ziel.
Leg vervolgens uit dat werk in Plato's ideale staat geen doel op zich is.

Volgens socioloog Max Weber verandert de waardering van werk ingrijpend met de opkomst van het protestantisme. Hij legt een rechtstreeks verband tussen de opkomst van het protestantisme en het ontstaan van het moderne kapitalisme.

Webers stelling is: het moderne kapitalisme, waarin het op rationele wijze najagen van winst centraal staat, is mogelijk geworden door het protestantisme, dat een opvatting van werk als roeping of plicht combineert met een afkeer van overbodige luxe.

- 3p **4** Leg uit dat de opkomst van het protestantisme gepaard gaat met:
– een verinnerlijking van de moraal en
– een nadruk op plicht.

Geef vervolgens een argument voor Webers stelling dat het moderne kapitalisme mogelijk is geworden door het protestantisme.

Volgens Graeber werkt de protestantse visie op arbeid nog steeds door in onze huidige waardering van werk. We zien werk of arbeid namelijk als tegenovergesteld aan spel. Alle activiteit die je doet voor je eigen plezier is dan 'spel'. Terwijl 'arbeid' vaak een lastige en herhalende activiteit is, die je niet omwille van het uitvoeren van die activiteit zelf verricht, maar om iets anders te bereiken.

Hannah Arendt maakt een onderscheid tussen arbeiden, werken en handelen.

- 3p **5** Geef Arendts onderscheid tussen arbeiden, werken en handelen weer.
Leg vervolgens uit dat Graeber aansluit bij Arendts opvatting over de rol van arbeid en spel in de moderne consumptiesamenleving.
Leg ten slotte uit of Arendts lage waardering van arbeid, ten opzichte van handelen, beter aansluit bij het protestantisme of bij de klassieke oudheid.

Graeber is van mening dat veel werk in de afgelopen jaren minder zinvol is geworden, doordat er wordt aangestuurd op efficiëntie en meetbare resultaten. Neem het voorbeeld van een postbode die jarenlang de post bezorgde in het dorp Oude Ade:

tekst 2

De adressering in meisjeshandschrift luidde niet meer dan: “Oma, Oude Ade”, maar het was postbode Ton Plugge zijn eer te na om de ansichtkaart als onbestelbaar ter zijde te leggen. “Het was tegen Kerstmis. Ik dacht: ik mag zo’n meissie toch niet teleurstellen? Dus ik vraag de mevrouw van het dorpswinkeltje: welke oma zou dat kunnen wezen? Ze gaf me vier mogelijke adressen. En ja, één ervan was raak! Da’s zo mooi hè, als dat lukt.” Hij denkt niet dat oma in Oude Ade haar ansicht nu nog bezorgd zou krijgen. “Daar hebben die gasten tegenwoordig helemaal de tijd niet voor, joh, om zo’n adres op te snorren. Ze krijgen twee uur per dag of zo uitbetaald en dan moeten ze het hele zwikkie hebben afgewerkt. Da’s krap, hoor. Het moet allemaal snel. Vlug, vlug, want tijd kost geld.”

bron: De Groene Amsterdammer – ‘Wie meet mag het zeggen’ – 2018

Joan Tronto bekritiseert de invloed die het denken in termen van efficiëntie heeft voor de publieke sfeer.

- 1p 6 Geef met Tronto’s opvatting over zorg een argument dat de manier waarop postbodes tegenwoordig moeten werken, leidt tot verschraving van de publieke sfeer.

Graeber betoogt dat we anders moeten gaan kijken naar werk om de woekering van onzinwerk tegen te gaan. De nadruk op efficiëntie en meetbaarheid gaat samen met allerlei procedures en protocollen die door werknemers als onzinnig worden ervaren.

Mensen zijn volgens Graeber in de eerste plaats gericht op de maatschappelijke waarde van werk: we zijn van nature empathische wezens die iets willen betekenen voor anderen.

In dit verband kun je het filosofisch onderscheid maken tussen doelgericht handelen en waardegericht handelen.

- 2p 7 Leg dit onderscheid uit met Graebers opvatting van zinvol werk. Beargumenteer vervolgens met tekst 2 of de maatschappelijke waarde van werk volgens jou onderdeel kan zijn van de vrije markt.